

КАЛЕНДАРНЕ КОЛО ПЕРЕМИСЬКОГО СЕЛА

Уляна МОВНА

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9763-2455>
докторка історичних наук, старша наукова співробітниця,

провідна наукова співробітниця,

Інститут народознавства НАН України,

відділ історичної етнології,

пр. Свободи, 15, 79000, м. Львів, Україна,

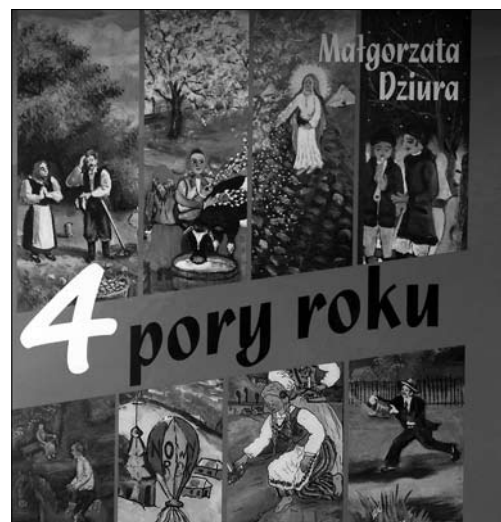
e-mail: movlana@ukr.net

**Dziura Małgorzata. 4 Pory roku.
O pracy i świętowaniu na ziemi Przemyskiej.
Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej.
Przemyśl, 2019. 176 s.**

2019 р. Національний музей Перемиської землі (Перемишль, Республіка Польща) презентував широкій громадськості видавничий доробок своєї наукової співробітниці Малгожати Дзюри «4 пори року. Про працю та святкування Перемиської землі». Паралельно з виданням книжки в експозиційному просторі музею було змонтовано однойменну виставку.

Авторка книжки поставила собі за мету представити на її сторінках обрядово-господарський цикл (рік, календар) мешканців перемиського села (Перемиського Надсяння), а також збережені донині ремінісценції їхньої культурної спадщини. Рік, що складається з 364/5 днів, є мірою часу, встановленою людьми, але при цьому кожен день наповнений різним змістом: монотонною працею або веселими святкуваннями чи забавами. Традиційна народна світоглядна модель ділить рік на пори (весна, літо, осінь, зима), коли ритм селянської праці диктується природою, а відпочинок — настанням свят. Тому основним меседжем етнологічної праці М. Дзюри є виокремлення циклічного святкового ладу, на який вагомий вплив мала (і донині має) релігія, а також осмислення загальних принципів народного календаря окремо взятої локальної традиції.

Етнологиня керується усталеною науковою засадою, що рік у селянському розумінні — це час вкладення зусиль щодо отримання подальших результатів: врожайності полів і фертильності домашніх тварин; час праці для забезпечення щоденного побуту і життєдіяльності рільничої спільноти; час сасгит, коли віддавали шану Богу, Богородиці і святим-опікунам, зустрічі з душами померлих, які не лише продовжували жити у засвітах, але й приходили до

рідних домівок, боротьби зі злими силами, які володіли негативною міццю.

Структурно книжка ділиться на п'ять тематичних розділів: **«Традиції святкування і щоденного сільського життя»** («Традиція і календарна обрядовість»; «Зміни в календарній обрядовості»; «Час святкувань»; «Сільський час профапит»; «Звичай щоденного життя»); **«Зима»** («Зимовий час відпочинку»; «Зимові святкування»; «Вігілья»; «При Вігільному столі»; «Вігільні ворожіння»; «Оздоба вігільної хати»; «Час нещоденний — Різдво і день св. Степана»; «Новий рік біжить...»; «Свято Богоявлення — Трьох королів»; «Колядування»; «Сільський карнавал чи Запусти»); **«Весна»** («Весняний час відродження життя»; «Весняні святкування»; «Великий піст»; «Квітна неділя»; «Страсний тиждень»;

«Писанки»; «Страсна Субота»; «Великдень»; «Обливаний понеділок»; «Зелені свята»; «Боже Тіло»); **«Літо»** («Працьовите літо»; «Жнива — час збирання плодів»; «Від ціпа до комбайна»; «Святкування влітку»; «Святоіванська суботка»; «Мати Божа Зільна», «Врожай несемо, врожай!»); **«Осінь»** («Осінь на полі, в саді і на городі»; «Картопляні і капустані жнива»; «Осінні святкування»; «Свято Матері Божої Сівної»; «Вічний спочинок дай їм, Боже — свято предків»; «Андрійки і Катеринки»; «Адвент — час очікування»).

Науковість видання підсилює науково-допоміжний апарат: перелік використаної літератури, резюме англійською мовою та підбірка кольорових фотоілюстрацій з фондів музею: тематичної виставки, поштівки, картин та збірок з минулих етнографічних експедицій, а також добірний літературний стиль викладу.

Книжка «4 пори року» — важливе документальне свідчення багатой (хоча сьогодні й децю призабутої) народної обрядовості, оскільки базується на багаторічних польових дослідженнях працівників відділу етнографії музею щодо календарної обрядовості мешканців Перемиської землі (від 1968 до 1990 рр. і окремі сучасні записи 2019 р.). Її сильною стороною є чималий за обсягом джерельний матеріал, завдяки скрупульозному аналізу якого досліджено автентичний фрагмент життя локальної спільноти, а також міжпоколінний діалог, з якого виникає тяглість багатьох звичаїв, ритуалів та обрядів.